

KOMISJA
EUROPEJSKA

WYSOKI PRZEDSTAWICIEL UNII
EUROPEJSKIEJ DO SPRAW ZAGRANICZNYCH
I POLITYKI BEZPIECZEŃSTWA

Bruksela, dnia 15.5.2012 r.
JOIN(2012) 14 final

**WSPÓLNY KOMUNIKAT DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

W sprawie realizacji nowej europejskiej polityki sąsiedztwa

{SWD(2012) 110 final}
{SWD(2012) 111 final}
{SWD(2012) 112 final}
{SWD(2012) 113 final}
{SWD(2012) 114 final}
{SWD(2012) 115 final}
{SWD(2012) 116 final}
{SWD(2012) 117 final}
{SWD(2012) 118 final}
{SWD(2012) 119 final}
{SWD(2012) 120 final}
{SWD(2012) 121 final}
{SWD(2012) 122 final}
{SWD(2012) 123 final}
{SWD(2012) 124 final}

WSPÓLNY KOMUNIKAT DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW

W sprawie realizacji nowej europejskiej polityki sąsiedztwa

WPROWADZENIE

Unia Europejska szybko zareagowała na zmiany, jakie zaszły w minionym roku w jej sąsiedztwie, zwłaszcza w południowym regionie Morza Śródziemnego, ale również w Europie Wschodniej. W ciągu kilku tygodni Wysoki Przedstawiciel Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa oraz Komisja Europejska wydali wspólny komunikat w sprawie partnerstwa na rzecz demokracji i wspólnego dobrobytu, w którym zawarto natychmiastową odpowiedź na te zdarzenia o historycznym znaczeniu. Wspomniana odpowiedź, w połączeniu z weryfikacją polityki sąsiedztwa, zaowocowała „Nową koncepcją działań w obliczu zmian zachodzących w sąsiedztwie”¹. Jest to wyraźne przesłanie przekonujące o solidarności z mieszkańcami południowego regionu Morza Śródziemnego oraz o wsparciu dla nich. Europa jest gotowa wesprzeć ich walkę o demokrację, godność, dobrobyt i ochronę przed prześladowaniami. Europa jest także gotowa podzielić się swoimi doświadczeniami i swoim *know-how*, aby pomóc im podjąć wyzwanie, jakie wiąże się z przejściem od autorytaryzmu do demokracji. Jest to nadrzędnym priorytetem dla nowej Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych (ESDZ) i Komisji Europejskiej. Nowa strategia, oparta na osiągnięciach Partnerstwa Wschodniego, była również odpowiedzią na wezwanie wschodnioeuropejskich partnerów UE o ściślejsze stowarzyszenie polityczne i głębszą integrację gospodarczą z UE. Dzięki zakończonemu sukcesem spotkaniu na szczycie Partnerstwa Wschodniego, które odbyło się w Warszawie, oraz wspólnej deklaracji z tego spotkania, realizacja nowej strategii zyskała nowe tempo.

Strategia opiera się na nowych elementach, w tym na podejściu „**więcej za więcej**”, na znaczeniu **wzajemnej rozliczalności** między UE a jej partnerami, na potrzebie tworzenia **partnerstw** nie tylko z rządami, ale również z przedstawicielami **społeczeństwa obywatelskiego** (np. z organizacjami pozarządowymi, przedsiębiorcami, środowiskiem akademickim, mediami, związkami oraz organizacjami religijnymi), a także na uznaniu **szczególnej roli**, jaką w kształtowaniu polityki i społeczeństwa pełnią **kobiety**.

W nowym podejściu do europejskiej polityki sąsiedztwa (EPS) uznaje się również znaczenie **zróżnicowania**, zaś kontakty są dostosowane do poziomu ambicji krajów partnerskich. Podejście opiera się zatem na szacunku do szczególnych właściwości poszczególnych partnerów oraz ich własnej ścieżki reform. Nowa polityka wiąże się z większą elastycznością i określa ramy dla rozwiązań opracowanych na miarę potrzeb, dostosowując wymagania poszczególnych państw, ich postępy w podejmowaniu reform oraz charakter partnerstwa, jakie pragną nawiązać z UE.

Rok po rozpoczęciu realizacji nowego podejścia wysoki przedstawiciel i Komisja prezentują – w niniejszym wspólnym komunikacie – ocenę jego wykonania. W komunikacie tym,

¹ COM(2011) 303 z 25.5.2011 r.

któremu towarzyszy zestaw wspólnych dokumentów roboczych służb Komisji², pokazano, że UE zadziałała szybko określając nowe fundamenty strategii oraz że większość państw partnerskich odpowiedziała pozytywnie, wskazując na swoją gotowość do realizacji reform politycznych i gospodarczych ze zwiększonym zdecydowaniem oraz do głębszego zaangażowania w kontakty z UE.

Szczególnie istotne są liczne rozwiązania innowacyjne:

- W lipcu 2011 r. Rada mianowała specjalnego przedstawiciela Unii Europejskiej w południowym regionie Morza Śródziemnego. Nowy przedstawiciel UE, we współpracy z Komisją oraz ESDZ, miał swój udział w przygotowaniu odpowiedzi UE poprzez zwiększenie skuteczności i widoczności Unii w drodze dialogu politycznego i współpracy gospodarczej ze wszystkimi stronami zaangażowanymi w proces demokratycznej przemiany w regionie. Na potrzeby osiągnięcia powyższych celów przewidziano powołanie grupy zadaniowej, współpracującej z naszymi partnerami i zapewniającej wiedzę specjalistyczną właściwą dla danego państwa oraz zasoby z UE, jej państw członkowskich, Europejskiego Banku Inwestycyjnego, Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju oraz innych międzynarodowych instytucji finansowych i sektora prywatnego. Grupy zadaniowe UE-Tunezja oraz UE-Jordania okazały się skutecznym instrumentem wspierającym przemiany demokratyczne, przyspieszającym udostępnianie pomocy i wsparcia finansowego w drodze angażowania szeregu rozmaitych instytucji. Grupy zadaniowe pełnią rolę katalizatora, umożliwiając tym samym pogłębienie kontaktów UE z państwami w sposób ukierunkowany na efekty, dostosowany do potrzeb i zróżnicowany.
- Komisja uruchomiła ogólne („parasolowe”) programy finansowe (SPRING dla sąsiadów południowych oraz EaPIC dla sąsiadów wschodnich), aby móc szybciej udostępnić dodatkowe środki, które zapowiedziano w 2011 r., i które przeznaczone są na wsparcie przemian demokratycznych, tworzenia instytucji oraz dalszego wzrostu gospodarczego w krajach partnerskich.
- W świetle perspektyw gospodarczych stanowiących wyzwanie dla Europy, wysoki przedstawiciel oraz Komisja podjęli odważne działania w celu uruchomienia pomocy finansowej na rzecz przemian dokonujących się w sąsiedztwie; pomoc ta pochodzi spoza budżetu UE. Polega ona na zwiększeniu pułapów pożyczek przyznawanych krajom partnerskim z Europejskiego Banku Inwestycyjnego do 1,15 mld EUR³ oraz rozszerzenie mandatu Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju, tak aby objął on zasięgiem swojej działalności kraje południowego i wschodniego regionu Morza Śródziemnego.
- We wrześniu rozpoczęto realizację instrumentu wspierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego obejmującego wszystkie kraje sąsiadujące; jego budżet początkowy

² Do niniejszego wspólnego komunikatu dołączono: dwanaście sprawozdań z osiągniętych postępów zawierających oceny wykonania europejskiej polityki sąsiedztwa w dwunastu sąsiadujących państwach, z którymi uzgodniono plan działania w ramach europejskiej polityki sąsiedztwa lub dokument równoważny; dwa sprawozdania z postępów regionalnych osiągniętych w 2011 r. w realizacji Partnerstwa Wschodniego oraz partnerstwa na rzecz demokracji i wspólnego dobrobytu; oraz załącznik zawierający dane statystyczne.

³ Kwota w wysokości 1 mld EUR dla południowego sąsiedztwa UE oraz 150 mln EUR dla wschodniego sąsiedztwa UE.

wyniósł w 2011 r. 26 mln EUR, na rok 2012 zaplanowano kwoty o zbliżonej wysokości.

Postępy nie były wprawdzie powszechne, jednak począwszy od zeszłego roku liczni partnerzy podjęli odważne działania na rzecz przyspieszenia ich procesów demokratyzacji oraz reform. Częściej przeprowadzano wolne i uczciwe wybory, lepsza była ochrona podstawowych wolności i praw człowieka. Więcej miejsca zajmuje otwarta debata publiczna, co przyczynia się do wzmocnienia odpowiedzialności rządów.

„Więcej za więcej”

W sercu nowej polityki znajduje się zasada „więcej za więcej”: tylko tym państwom, które gotowe są przystąpić do realizacji reform politycznych i respektować wspólne, uniwersalne wartości związane z prawami człowieka, demokracją i rządami prawa, proponuje się korzystanie z tych aspektów polityki UE, które przynoszą najwięcej korzyści, a mianowicie z integracji europejskiej (opartej na utworzeniu pogłębionej i kompleksowej strefy wolnego handlu – DCFTA), mobilności społeczeństwa (partnerstwa na rzecz mobilności), jak również większego wsparcia finansowego UE. I odwrotnie: UE zareagowała na naruszanie praw człowieka i norm demokratycznych ograniczeniem swojego zaangażowania.

Zasada „więcej za więcej” w praktyce

- W odpowiedzi na zdecydowane działania podjęte w ramach **procesu przemian demokratycznych** w *Tunezji* UE podwoiła swoją pomoc finansową z 80 mln EUR w 2010 r. do 160 mln EUR w 2011 r., a także udostępniła pomoc techniczną jako wsparcie organizacji wyborów do zgromadzenia konstytucyjnego.
- Rozpoczęto negocjacje z *Republiką Mołdowy* i *Gruzją* w sprawie **DCFTA**; planowane jest rozpoczęcie negocjacji z *Armenią*. Rada przyjęła wytyczne negocjacyjne w sprawie DCFTA dla *Egiptu*, *Jordanii*, *Maroka* i *Tunezji*. Porozumienia te poprawią integrację gospodarczą krajów partnerskich z rynkiem wewnętrznym UE.
- W odpowiedzi na pogorszenie sytuacji w *Syrii* UE zdecydowała się **zawiesić pomoc finansową** udzielaną rządowi i **nałożyć sankcje**. Wysoki przedstawiciel i Komisja aktywnie wspierali starania mediacyjne podejmowane przez Organizację Narodów Zjednoczonych oraz Ligę Państw Arabskich; Komisja udostępnia pomoc humanitarną.
- UE zawarła niedawno partnerstwo na rzecz mobilności z *Armenią* i zamierza zawrzeć **partnerstwa na rzecz mobilności** z *Marokiem* i *Tunezją*.
- W celu dalszego wspierania starań podejmowanych przez kraje partnerskie w zakresie reform udostępnia się kwotę **670 mln EUR** jako uzupełnienie programów realizowanych w poszczególnych krajach. Kwota ta jest wydatkowana za pośrednictwem dwóch programów ogólnych (**SPRING** dla sąsiadów południowych oraz **EaPIC** dla sąsiadów wschodnich)⁴; środki przydziela się tym krajom partnerskim, które dokonują największych postępów na drodze do trwałej demokracji. Zapowiedziano przydzielenie środków na rzecz *Algierii*, *Jordanii*, *Maroka* i *Tunezji*.

⁴ SPRING (wsparcie na rzecz partnerstwa, reform i wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu); EaPIC (program integracji i współpracy z Partnerstwem Wschodnim).

- Paraflowany został **układ o stowarzyszeniu z Ukrainą**. Osiągnięcia Ukrainy, zwłaszcza jeżeli chodzi o poszanowanie wspólnych wartości oraz rządu prawa, będą miały kluczowe znaczenie dla tempa jej politycznego stowarzyszenia oraz integracji gospodarczej z UE, również w kontekście zawartego układu i jego stopniowego wdrażania. W tym kontekście poważne obawy odnośnie do poszanowania zasad rzetelnego procesu i niezależności sądownictwa budzą procesy przeciwko przywódcom opozycji na *Ukrainie*, a także wyroki, którymi te procesy się zakończyły.
- Ponownie podjęto formalne rozmowy 5+2 w sprawie rozwiązania **konfliktu nadniestrzańskiego w Republice Mołdowy**, którym towarzyszy pogłębiona współpraca z rządem Republiki Mołdowy. UE uruchomiła zakrojone na szeroką skalę środki budowania zaufania oraz stopniowo weryfikuje sankcje nałożone na Nadniestrze, uznając konstruktywne podejście nowych przywódców tego regionu.
- Pragnąc dać wyraz swojemu głębokiemu zaniepokojeniu w związku z nieustannym brakiem poszanowania praw człowieka, demokracji i rządów prawa na *Białorusi*, UE nałożyła wiele **środków ograniczających** i przekierowała znaczną część swojej pomocy na społeczeństwo obywatelskie. Zapoczątkowała ponadto europejski dialog z opozycją i społeczeństwem obywatelskim, który dotyczy modernizacji.

UE angażuje się również w intensywną współpracę z partnerami dotyczącą szeregu kwestii polityki sektorowej, opierając się na normach i standardach UE. Partnerzy powinni realizować te reformy ze zwiększoną energią, jako że stanowią one podstawę wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu, tworzenia miejsc pracy (zwłaszcza dla ludzi młodych), ograniczenia ubóstwa oraz wzrostu inwestycji zagranicznych. Ukierunkowane wsparcie finansowe, tworzenie potencjału instytucjonalnego, pogłębienie dialogu dotyczącego polityki sektorowej oraz stopniowe uruchamianie programów i agencji pozwala UE oraz krajom partnerskim na pełne wykorzystanie wszelkiej złożoności tego procesu, co wymaga dokonywania trudnych wyborów oraz stosowania środków towarzyszących, które pozwalają na ochronę obywateli znajdujących się w trudnej sytuacji.

Partnerstwo ze społeczeństwami

UE w coraz większym stopniu zwraca się do **społeczeństwa obywatelskiego** we wszystkich krajach sąsiadujących, w tym również tych, na które nałożyła sankcje i w przypadku których zawiesiła pomoc finansową. Takie zaangażowanie zostało, ogólnie rzecz biorąc, przyjęte pozytywnie przez kraje partnerskie, a także lokalne i międzynarodowe organizacje społeczeństwa obywatelskiego. UE zamierza poszerzyć jego zakres, zwłaszcza poprzez angażowanie organizacji społeczeństwa obywatelskiego w przygotowywanie i monitorowanie planów działania lub podobnych dokumentów.

Konkretne działania na rzecz tworzenia partnerstwa ze społeczeństwem obywatelskim

- We wrześniu 2011 r. rozpoczęto realizację **instrumentu wspierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego** obejmującego wszystkie kraje sąsiadujące; jego budżet początkowy wyniósł w 2011 r. 26 mln EUR, na lata 2012 i 2013 zaplanowano kwoty o zbliżonej wysokości.
- Prowadzone w ramach Partnerstwa Wschodniego dialogi dotyczące praw człowieka zostały uzupełnione o wspólne seminaria na temat społeczeństwa obywatelskiego, zaś

Forum Społeczeństwa Obywatelskiego Partnerstwa Wschodniego zyskało status stałego członka wszystkich czterech platform wielostronnych.

- W obrębie południowych państw sąsiadujących Unia zwiększyła swoje wsparcie dla **Fundacji im. Anny Lindh**, która działa na rzecz mobilizacji i ożywienia społeczeństwa obywatelskiego w tym regionie.
- Swoje zaangażowanie w regionie sąsiedztwa zwiększyła Rada Europy. Po utworzeniu pierwszego instrumentu na rzecz wsparcia pracy Rady we wschodnim sąsiedztwie Komisja zdecydowała o utworzeniu instrumentu o wartości 4,8 mln EUR, który przeznaczony jest na działania Rady Europy podejmowane w krajach południowego regionu Morza Śródziemnego.
- Dążąc do promowania **wolności słowa**, UE zapoczątkowała strategię „nie odłączać”, która ma pomóc organizacjom społeczeństwa obywatelskiego i pojedynczym obywatelom w przeciwdziałaniu przypadkom nieuzasadnionego blokowania dostępu do technologii komunikacji elektronicznej.
- W grudniu 2011 r. Rada uzgodniła najważniejsze zasady przyświecające utworzeniu **Europejskiego Funduszu na rzecz Demokracji**. Fundusz będzie początkowo skupiał się na krajach sąsiadujących z UE (choć nie tylko).
- Równocześnie z zawieszeniem lub przekierowaniem pomocy UE zwiększyła swoje **wsparcie finansowe** dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego w krajach, w których w dalszym ciągu obserwuje się naruszanie praw człowieka.
- UE zaproponowała również negocjacje w sprawie **ułatwień wizowych oraz umów o readmisji z Białorusią**, aby ułatwić bezpośrednie kontakty międzyludzkie. Do tej pory władze *Białorusi* nie odpowiedziały na propozycję UE. Państwa członkowskie UE starają się optymalnie wykorzystywać elastyczne rozwiązania oferowane przez wspólnotowy kodeks wizowy, aby znosić lub ograniczać opłaty za wizę pobierane od określonych grup obywateli Białorusi lub od poszczególnych osób.
- UE zwiększa możliwości modernizacji systemu **szkolnictwa wyższego, mobilności akademickiej oraz wymiany młodzieży**. W 2012 r. oraz w 2013 r. finansowanie udziału krajów sąsiadujących w programach współpracy w obszarze edukacji wyższej zostanie podwojone, oferowane będą nowe możliwości wymiany młodzieży oraz współpracy młodych pracowników. Nawiązano ponadto szereg regionalnych dialogów w sprawie polityki edukacyjnej, dotyczącej młodzieży i kultury lub planuje się ich nawiązanie w najbliższej przyszłości.

Wzajemna rozliczalność

W ramach realizacji podejścia „więcej za więcej” UE – w konsultacji z krajami partnerskimi – dostosowuje swoje narzędzia polityczne, dążąc do promowania wzajemnej rozliczalności oraz sprawienia, by dialog polityczny stał się bardziej interaktywny i szczerzy.

Narzędzia służące wzmocnieniu wzajemnej rozliczalności

- Coraz częstsze formalne i nieformalne kontakty oraz dialogi na szczeblu politycznym umożliwiają lepsze **sterowanie polityczne** reformami podejmowanymi przez kraje partnerskie oraz wsparciem UE, które jest z tymi reformami powiązane.
- Począwszy od tego roku **sprawozdania z postępów poszczególnych krajów** staną się coraz bardziej bezpośrednie w ocenianiu postępów osiąganych na drodze do ustanowienia głębokiej i trwałej demokracji. Będą one stanowić narzędzie umożliwiające stosowanie podejścia opartego na motywacji oraz nawiązanie ściślejszych powiązań ze wszystkimi istotnymi aspektami reakcji UE, w tym z pomocą finansową. Sprawozdania będą zawierać zalecenia dla poszczególnych krajów; zachęca się kraje partnerskie do ich realizacji.
- Nastąpiła **intensyfikacja kontaktów** na wszystkich szczeblach – począwszy od urzędników wyższego stopnia, a skończywszy na zainteresowanych podmiotach i organizacjach społeczeństwa obywatelskiego. Kontakty te pozwoliły przedstawicielom krajów partnerskich na wyrażenie swoich poglądów w sprawie realizacji nowego podejścia oraz na poinformowanie o tym, w jaki sposób UE wywiązuje się ze swoich zobowiązań. W przyszłości spotkania te będą odbywać się częściej.

1. ROZWÓJ SYTUACJI W KRAJACH SĄSIADUJĄCYCH

1.1 Rok szybkich, choć niejednorodnych, postępów

Po wielu latach stosunkowej stagnacji demokracja w krajach sąsiadujących zaczyna się utrwalać, w czym swój udział miały zeszłoroczne rewolucje demokratyczne w Afryce Północnej. W wielu państwach przeprowadzono konstruktywne wybory, w których udział wzięły różne partie polityczne. Ogólna tendencja wskazuje w kierunku większej demokracji, bardziej odpowiedzialnej formy rządów oraz większego poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności. Są jednak obszary – niezbędne dla zapewnienia trwałości realizowanych reform politycznych – w których postęp był bardziej ograniczony. W niektórych państwach postęp się zatrzymał lub odnotowano oznaki regresji.

Reformy strukturalne, tam gdzie były one realizowane, pomogły w ograniczeniu ubóstwa oraz przyciąganiu inwestycji zagranicznych, jednak w dalszym ciągu istnieją istotne wyzwania o charakterze socjalnym. Stałe zbliżanie do norm i standardów UE pomogło we wzmocnieniu powiązań handlowych, niezależnie od niekorzystnego klimatu gospodarczego. Coraz silniejsza współpraca sektorowa z UE pomaga w przezwyciężeniu wąskich gardeł w obszarze transportu i energii oraz w pokonaniu wyzwań związanych ze środowiskiem naturalnym i zmianami klimatu.

1.2 Tworzenie trwałej demokracji

Proces **reform konstytucyjnych** jest realizowany w *Egipcie, Jordanii, Maroku* oraz *Tunezji*; jego celem jest promowanie rozliczalności rządów wobec wybranych w sposób demokratyczny parlamentów, wzmocnienie niezależności sądownictwa oraz usunięcie innych przeszkód uniemożliwiających szersze uczestnictwo w życiu politycznym. *Tunezja* wybrała swoje zgromadzenie konstytucyjne w pierwszych **demokratycznych i wiarygodnych**

wyborach od momentu zyskania przez to państwo niepodległości. Podobnie *Egipt* i *Maroko* wybrały swoje parlamenty zasadniczo w sposób wolny i przejrzysty.

Ogólnie rzecz biorąc, **wolność słowa, zrzeszania się i zgromadzeń** cieszy się większym poszanowaniem niż w przeszłości. *Republika Mołdowy*, a teraz również *Tunezja*, dysponują zadowalającymi ramami prawnymi umożliwiającymi ochronę wolności zrzeszania się i zgromadzeń. We wszystkich krajach sąsiadujących należy jednak jeszcze wiele zrobić, aby zapewnić pełne poszanowanie tych wolności – zarówno w przepisach, jak i w praktyce, a także aby zapewnić niezbędną przestrzeń dla **społeczeństwa obywatelskiego**, pozwalającą mu na odegranie swojej roli, która jest niezmiernie istotna. W *Egipcie* nastąpiło pewne otwarcie sceny politycznej, aczkolwiek wolność słowa, aktywność społeczeństwa obywatelskiego oraz pokojowe demonstracje często spotykały się z represjami. W dalszym ciągu poważnie ograniczane są swobody obywatelskie w *Azerbejdżanie*.

Uwaga w coraz większym stopniu skupia się na problemie **korupcji**, mimo faktu, że w następstwie odważnych oświadczeń politycznych nie zawsze podejmowane są zdecydowane działania. Gdy jednak takie działania są realizowane, co miało miejsce w przypadku *Gruzji*, przyczynia się to do poszanowania rządów prawa i pomaga w stworzeniu klimatu dla biznesu, który zachęca przedsiębiorców i przyciąga inwestycje zagraniczne.

We wszystkich krajach sąsiadujących niezbędne są dalsze wysiłki w celu zapewnienia poszanowania rządów prawa, nad którymi czuwałoby skuteczne, bezstronne i **niezależne sądownictwo**, gwarantujące dostęp do sprawiedliwości i poszanowanie norm należytego dochodzenia i **rzetelnego procesu**, jak również w celu realizacji **reform sektora bezpieczeństwa**. Wprawdzie w wielu krajach sąsiadujących dokonuje się proces przemian demokratycznych i reform konstytucjonalnych, jednak nie został on jeszcze przełożony na szybciej działający, bardziej przejrzysty i rzetelniejszy wymiar sprawiedliwości oraz większe poczucie bezpieczeństwa. W *Egipcie* w dalszym ciągu sędzi się osoby cywilne przed sądami wojskowymi.

Tworzenie trwałej demokracji oznacza również zagwarantowanie **równości płci** i zwiększenie uczestnictwa kobiet w życiu politycznym i gospodarczym. W niektórych krajach przepisy ustawodawcze wprowadzane w życie w celu zagwarantowania bardziej zrównoważonego składu parlamentów napotykały na opór w praktyce i nie przyniosły w związku z tym oczekiwanego efektu. **Władze lokalne i regionalne** mają do odegrania kluczową rolę w pokonaniu przepaści między społeczeństwem a instytucjami, w promowaniu kultury zaangażowania politycznego na szczeblu lokalnym oraz zapewnieniu, że decyzje polityczne będą uwzględniać potrzeby lokalne.

Odnotowano postępy również w odniesieniu do poszanowania **innych praw człowieka**. *Tunezja* ratyfikowała szereg protokołów fakultatywnych do najważniejszych konwencji praw człowieka. *Maroko* i *Tunezja* ratyfikowały fakultatywny protokół do Konwencji NZ w sprawie zakazu stosowania tortur. W *Armenii* oraz *Maroku* odnotowano rosnące poszanowanie dla praw mniejszości. Mimo to w wielu krajach służby bezpieczeństwa nadal stosują tortury oraz inne poniżające i nieludzkie traktowanie. Podobnie powszechna jest dyskryminacja ze względu na religię lub przekonania, pochodzenie etniczne oraz orientację seksualną, w wielu krajach poważnym problemem jest w dalszym ciągu handel ludźmi.

W ciągu minionego roku poważnie pogorszyła się sytuacja na *Białorusi*, po tym jak opozycja i społeczeństwo obywatelskie zostały poddane prześladowaniom w następstwie wyborów prezydenckich w 2010 r. UE była zmuszona przywrócić i wzmocnić sankcje. UE ma poważne

obawy dotyczące sytuacji w *Białorusi*; władze tego państwa odmówiły uwolnienia i rehabilitacji wszystkich więźniów politycznych oraz zaprzestania represji wobec opozycji, mediów i społeczeństwa obywatelskiego. Władze Białorusi do tej pory nie odpowiedziały na propozycję UE dotyczącą negocjacji w sprawie ułatwień wizowych oraz umów o readmisji, pozbawiając tym samym swoich obywateli korzyści, jakie mogą płynąć z łatwiejszego podróżowania do UE. Nie zostały spełnione warunki, które pozwalałyby na pełne uczestnictwo Białorusi w Europejskiej Polityce Sąsiedztwa. Białoruś uczestniczy jedynie w wielostronnym wymiarze Partnerstwa Wschodniego. UE jest w dalszym ciągu zdecydowana umacniać swoje partnerstwo z mieszkańcami *Białorusi* i zapewnia rosnące wsparcie organizacjom społeczeństwa obywatelskiego.

Proces reform politycznych rozpoczęła *Algieria*; doprowadził on do przyjęcia szeregu nowych ustaw na początku 2012 r.: w sprawie kodeksu wyborczego, uczestnictwa kobiet w wybieranych zgromadzeniach, stowarzyszeń, środków masowego przekazu, partii politycznych, decentralizacji oraz braku możliwości pełnienia różnych funkcji politycznych. Oczekuje się, że po wyborach parlamentarnych w dniu 10 maja dokonana zostanie zmiana konstytucji. W kontekście tego, że w ramach nowej polityki EPS uwaga skupia się na podejściu zróżnicowanym i dostosowanym do potrzeb, *Algieria* zdecydowała się przystąpić do EPS; rozpoczęły się już dyskusje dotyczące **planu działania w ramach europejskiej polityki sąsiedztwa**.

Po zakończeniu wojny domowej powoli stabilizuje się sytuacja w *Libii*. UE wspiera proces przemian i regularnie weryfikuje kwestie dotyczące poszanowania praw człowieka przez władze. UE jest gotowa do nawiązania negocjacji z nową administracją Libii w sprawie umownego porozumienia oraz przedyskutowania – w tym kontekście – ewentualnego uczestnictwa Libii w EPS, w oparciu o wspólne zaangażowanie w wartości, jakimi są demokracja, rządy prawa i poszanowanie praw człowieka.

1.3 Konflikty

We wszystkich państwach sąsiadujących z UE kluczowym wyzwaniem jest w dalszym ciągu pokojowe rozwiązywanie przedłużających się konfliktów. Największą odpowiedzialnością obarczone są tutaj strony konfliktów, które muszą zwiększyć swoje starania na rzecz osiągnięcia porozumienia w duchu rzeczywistego kompromisu. Bez tego nie można oczekiwać, że wysiłki mediacyjne – podejmowane nieustannie na szczeblu międzynarodowym w ustalonej formie – przyniosą przełom. Pełna realizacja potencjału EPS będzie wiązać się z podejmowaniem przez zainteresowane kraje sąsiadujące bardziej wiarygodnych i zrównoważonych wysiłków zmierzających do rozwiązania konfliktów. Z drugiej strony, UE jest gotowa zapewnić niezbędne wsparcie na rzecz wykonania porozumień, gdy zostaną one już osiągnięte.

W przypadku *Syrii* UE zdecydowanie potępiła systematyczne łamanie praw człowieka przez syryjski reżim. UE wezwała prezydenta Assada do ustąpienia i umożliwienia pokojowych i demokratycznych przemian. UE – wraz z państwami członkowskimi – nie szczędziła podczas Rady Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych wysiłków na rzecz osiągnięcia przez społeczność międzynarodową wspólnego stanowiska, które w pełni popierałoby plan Kofiego Annana, specjalnego wysłannika ONZ i Ligi Państw Arabskich. Wysoki przedstawiciel oraz Europejska Służba Działań Zewnętrznych uczestniczyli w spotkaniach Grupy Przyjaciół Narodu Syryjskiego. Wysoki przedstawiciel regularnie zwoływał platformę kryzysową, która skupiała wszystkie istotne służby w obrębie Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych i Komisji (sankcje, pomoc humanitarna, współpraca rozwojowa, kontakty z

delegaturami oraz wsparcie dla ONZ). W odpowiedzi na kryzys UE zawiesiła wszelkie formy współpracy i nałożyła restrykcyjne środki; środki te są objęte nieustanną weryfikacją. UE utrzymuje jedynie tę pomoc, która przynosi korzyści społeczności syryjskiej, studentom, obrońcom praw człowieka oraz opozycji. UE udostępniła wkład w postaci pomocy humanitarnej o wartości 10 mln EUR na rzecz Syrii oraz państw z nią sąsiadujących, które ucierpiały w wyniku konfliktu. Ponadto UE ściśle współpracuje z sąsiadami Syrii, zaproponowała również zarezerwowanie – w ramach specjalnego działania Komisji – kwoty 23 mln EUR z funduszy Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa na wsparcie syryjskiego społeczeństwa obywatelskiego oraz uchodźców, jak również dotkniętej konfliktem ludności w krajach sąsiadujących.

Delegatura UE w Damaszku jest w dalszym ciągu otwarta, aby móc udzielać wsparcia ludności syryjskiej oraz pomóc w koordynowaniu reakcji UE na kryzys. Delegatura UE gości wielu dyplomatów z państw członkowskich, którzy zdecydowali się zawiesić działalność swoich ambasad.

W 2011 r. UE podjęła skuteczne działania na rzecz ożywienia kwartetu bliskowschodniego i w dalszym ciągu podejmowała wysiłki zmierzające do zachęcenia *Izraela* oraz *Palestyńskiej Władzy Narodowej* do wznowienia negocjacji. W swoim oświadczeniu z dnia 23 września kwartet wezwał do ponownego podjęcia bezpośrednich negocjacji dwustronnych, bez opóźnień oraz warunków wstępnych; celem jest osiągnięcie porozumienia w terminie uzgodnionym przez strony, jednak nie później niż do końca 2012 r. Kwartet wezwał również strony do powstrzymywania się od prowokacyjnych działań i powtórzył swoje zobowiązania zawarte w planie działania.

W ramach Partnerstwa Wschodniego formalne rozmowy dotyczące rozstrzygnięcia konfliktu nadniestrzańskiego ponownie przebiegają w pozytywnej atmosferze, do czego przyczyniły się wspólne wysiłki członków 5+2, w tym UE. Odbył się szereg spotkań na wysokim szczeblu, podjęto działania intensyfikujące środki budujące zaufanie (należą do nich: możliwość rejestrowania nadniestrzańskich przedsiębiorstw w *Republice Mołdowy* i korzystania z autonomicznych preferencji handlowych, zniesienie opłat za rejestrację w przypadku pobytu w regionie Nadniestrza, powołanie grupy roboczej w celu omówienia dalszych środków budujących zaufanie, dyskusje między władzami celnymi oraz władzami kolei, których celem jest ułatwienie eksportu towarów). Rozmowy między prezydentami *Armenii* oraz *Azerbejdżanu* w sprawie Górskiego Karabachu, które jako mediator wspierała Grupa Mińska OBWE, nie przyniosły przełomu. Prowadzono międzynarodowe rozmowy w Genewie w sprawie Abchazji oraz Południowej Osetii pod wspólnym przewodnictwem UE, ONZ oraz OBWE, zwłaszcza na temat niestosowania siły.

1.4. Rozwój gospodarczy sprzyjający włączeniu społecznemu oraz wymiana handlowa

W większości krajów sąsiadujących z UE na wschodzie wzrost gospodarczy wykazywał stałą tendencję dodatnią; kraje te w dalszym ciągu wychodziły z kryzysu, jaki odnotowano w 2009 r. Pozwoliło to państwom takim jak *Armenia*, *Azerbejdżan* oraz *Republika Mołdowy* na dokonanie dalszych postępów w zakresie **ograniczania ubóstwa** i bezrobocia. Również *Republika Mołdowy* oraz *Gruzja* w zdecydowany sposób realizowały **reformy strukturalne**; zatrzymały się natomiast postępy na *Ukrainie*, a realizowany we współpracy z Międzynarodowym Funduszem Walutowym program nie rozwija się we właściwym kierunku.

W południowym sąsiedztwie UE wzrost gospodarczy był wolniejszy, zwłaszcza w krajach, w których przemianom demokratycznym towarzyszyły niepokoje społeczne, strajki i niestabilność polityczna, lub które ucierpiały w wyniku konfliktów w państwach z nimi sąsiadujących. W odpowiedzi na rosnące **bezrobocie** oraz w celu zapobieżenia dalszym niepokojom wewnętrznym wiele państw złagodziło swoją politykę fiskalną, zwiększyło wydatki publiczne – a w efekcie – deficyt budżetowy. Należy odwrócić tę tendencję, aby utrzymać stabilność makroekonomiczną oraz uniknąć potencjalnych trudności ze sfinansowaniem zadłużenia. W *Izraelu* odnotowano protesty, które były wyrazem powszechnych obaw o sprawiedliwość społeczną oraz rosnącą nierównowagę w podziale bogactwa. We wszystkich państwach sąsiadujących z UE, jak również w samej UE, należy położyć nacisk na to, aby rozwój gospodarczy w większym stopniu **sprzyjał włączeniu społecznemu**; cel ten osiągnąć można poprzez promowanie wewnętrznej spójności oraz pokonywanie zaburzeń równowagi regionalnej i socjalnej.

2. WSPÓŁPRACA UE Z PARTNERAMI

2.1 Rok dokonań

Większość krajów partnerskich z zadowoleniem przyjęła nowy nacisk na zwiększone zróżnicowanie oraz wzajemną rozliczalność, wskazując na swoją gotowość do bardziej zdecydowanego realizowania reform politycznych i gospodarczych oraz do głębszego zaangażowania się w kontakty z UE. Rezultaty są już widoczne.

Komunikat opublikowany w maju minionego roku stanowił kolejny bodziec dla rozwoju Partnerstwa Wschodniego w krajach położonych na wschodzie. Podczas **szczytu Partnerstwa Wschodniego** w Warszawie podsumowano osiągnięte wyniki oraz potwierdzono polityczne zobowiązania UE i jej wschodnich sąsiadów na rzecz pogłębienia stowarzyszenia politycznego i dalszej integracji gospodarczej, uznano również europejskie dążenia niektórych partnerów oraz podjęte przez nich decyzje na rzecz zbliżenia do Europy. Osiągnięto porozumienie w sprawie przygotowania planu działania Partnerstwa Wschodniego, który zostanie przyjęty jednocześnie z niniejszym komunikatem⁵, i który stanowi praktyczny przewodnik służący monitorowaniu wykonania planu do następnego szczytu, który ma się odbyć jesienią 2013 r.

Trzy lata od momentu powstania Partnerstwo Wschodnie może poszczycić się znaczącymi postęпами. UE oraz partnerzy wschodni pogłębili swój dialog dotyczący praw człowieka. Z wszystkimi partnerami (z wyjątkiem *Białorusi*) rozpoczęto negocjacje dotyczące układów o stowarzyszeniu; negocjacje z *Ukrainą* zostały zakończone. Postępują negocjacje w sprawie pogłębionej i kompleksowej strefy wolnego handlu. Skutecznie postępują prace na rzecz realizacji celu, jakim jest wprowadzenie w stosownym momencie ruchu bezwizowego, a także pozostałych elementów planu współpracy Partnerstwa Wschodniego.

W krajach sąsiadujących z UE na południu Unia aktywnie reagowała na zmiany o znaczeniu historycznym. Poszukując rozwiązania konfliktów, zaangażowała się w kontakty z organizacjami regionalnymi (zwłaszcza z Ligą Państw Arabskich). Wysoki przedstawiciel i Komisja z zadowoleniem przyjęli wynik wyborów demokratycznych i potwierdzili swoją gotowość do podjęcia współpracy z nowymi rządami. UE zapewniała natychmiastową pomoc

⁵ COM (2012) ... z 15.5.2012, Partnerstwo Wschodnie: Plan działania w okresie poprzedzającym szczyt jesienią 2013 r.

humanitarną tam, gdzie było to konieczne, przekierowała swoją pomoc finansową, zwiększyła pomoc dla państw, które najbardziej jej potrzebowały, dokonując cięć w innych przypadkach. Zaproponowała również nowe rozmowy oraz nowe formy współpracy w obrębie wymiany handlowej i mobilności. Stała się uznanym i godnym zaufania partnerem wspierającym w przygotowywaniu, organizowaniu i monitorowaniu wyborów. W znaczący sposób zwiększyła swoje zaangażowanie we współpracę z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego w całym regionie, a także wsparcie udzielane tym organizacjom.

W następstwie propozycji wysokiego przedstawiciela Rada mianowała specjalnego przedstawiciela Unii Europejskiej w południowym regionie Morza Śródziemnego, którego zadaniem jest nawiązanie dialogu z krajami będącymi w okresie transformacji, zwiększenie mobilizacji i koordynacji UE oraz państw członkowskich, a także zapewnienie koordynacji na linii: międzynarodowe instytucje finansowe i sektor prywatny. Zaowocowało to już wymiernymi osiągnięciami w regionie. We wrześniu 2011 r. w *Tunezji* miało miejsce spotkanie pierwszej grupy zadaniowej. Podczas spotkania ogłoszono bardzo istotny międzynarodowy pakiet wsparcia, obejmujący zarówno dotacje jak i pożyczki, w którym Komisja ma swój udział wynoszący 400 mln EUR w dotacjach przewidzianych na lata 2011–2013. W lutym 2012 r. w *Jordanii* spotkała się druga grupa zadaniowa, aby zachęcić do realizacji procesu reform politycznych i gospodarczych w tym państwie, a także wesprzeć ten proces. Swoją udział w grupach zadaniowych mają partie polityczne oraz organizacje społeczeństwa obywatelskiego. Przy tej okazji ogłoszono również międzynarodowy pakiet finansowy o zasadniczym znaczeniu. Grupy zadaniowe nie są jednorazowymi inicjatywami, lecz częścią procesu, który przewiduje kolejne spotkania na różnych szczeblach, podczas których nastąpi ocena postępów i realizacji działań. Wykonanie zaleceń grupy zadaniowej nadzorują wspólne organy powołane na podstawie układu o stowarzyszeniu. W 2012 r. zostanie zorganizowana grupa zadaniowa z *Egiptem* – w następstwie wyborów prezydenckich oraz po przejściu na rządy cywilne.

2.2 Tworzenie trwałej demokracji

Ponownemu położeniu przez UE nacisku na tworzenie **głębokiej demokracji**⁶ oraz promowanie **praw człowieka i podstawowych wolności** towarzyszyły zdecydowane działania.

W celu udzielenia wsparcia **przemianom demokratycznym**, UE nasiliła współpracę z Radą Europy i poszukiwała synergii ze Zgromadzeniem Parlamentarnym Rady Europy oferując parlamentom państw południowego regionu Morza Śródziemnego status „partnera demokratycznego”. Taki status otrzymały *Maroko* i *Palestyńska Władza Narodowa*. UE opracowała ponadto wraz z Radą Europy program na rzecz wsparcia procesu reform w państwach Partnerstwa Wschodniego, który obejmuje reformy systemu sądownictwa oraz poszanowanie praw człowieka w zapewnianiu sprawiedliwości karnej, zgodność z europejskimi normami wyborczymi, walkę z korupcją i poważnymi formami cyberprzestępczości. Zostało to później uzupełnione o podobne programy dla południowych sąsiadów UE, w których nacisk położony został na reformy konstytucyjne, reformy systemu sądownictwa oraz systemu wyborczego.

⁶ Elementy charakteryzujące **głęboką i trwałą demokrację** obejmują: wolne i sprawiedliwe wybory; wolność zrzeszania się i zgromadzeń, wolność słowa oraz wolność prasy i mediów; rządy prawa, na straży których stoi niezależny system sądowniczy, oraz prawo do rzetelnego procesu sądowego; walka z korupcją; reformy bezpieczeństwa oraz organów ścigania (w tym policji); wprowadzenie demokratycznej kontroli nad siłami bezpieczeństwa i siłami zbrojnymi.

UE udostępniła pomoc techniczną władzom odpowiedzialnym za wybory w Tunezji, aby pomóc im w przygotowaniu **pierwszych wyborów demokratycznych**, a ponadto wspierały społeczeństwo obywatelskie w Tunezji w uczestnictwie w tych wyborach. UE uruchomiła w *Tunezji* pełnoprawną misję obserwacji wyborów, zaś do *Maroka* wysłała swoich ekspertów ds. wyborów. W odpowiedzi na zaproszenie *Algierii* UE uruchomiła pełnoprawną misję obserwacji wyborów, aby przyjrzeć się wyborom parlamentarnym zorganizowanym dnia 10 maja. Ponadto Unia zapewniła pomoc techniczną Wysokiej Komisji Wyborczej w *Egipcie* i udzielała – za pośrednictwem organizacji społeczeństwa obywatelskiego – wsparcia na rzecz edukacji wyborczej i zatrudnienia obserwatorów wewnętrznych. *Libia* zaprosiła UE do obserwacji nadchodzących wyborów do zgromadzenia konstytucyjnego.

2.3 Wspieranie rozwoju gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu, wymiany handlowej oraz współpracy sektorowej

Rozwój gospodarczy i społeczny

W kontekście poważnych trudności gospodarczych i finansowych w strefie euro oraz w większości arabskich krajów partnerskich (odzwierciedlających między innymi skutki arabskiej wiosny) szczególnie przydatny – zarówno dla UE jak i dla jej partnerów – okazał się **dialog dotyczący kwestii makroekonomicznych**. Dialog ten pozwolił na szczerą i głęboką wymianę informacji i poglądów na temat istniejących wyzwań gospodarczych i rozwiązań politycznych realizowanych przez strony dialogu w odpowiedzi na te wyzwania; pokazał on również potrzebę reform strukturalnych.

W celu **promowania rozwoju gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu** UE podjęła działania na rzecz zwiększenia udzielanej przez nią pomocy finansowej, jak również zdolności udzielania pożyczek przez europejskie instytucje finansowe (zob. część 2.4) oraz ponownie uruchomiła dialog polityczny dotyczący kwestii związanych z zatrudnieniem i kwestii społecznych.

Wymiana handlowa

Zakończono negocjacje z *Ukrainą* w sprawie **DCFTA**; rozpoczęto negocjacje w tej sprawie z *Republiką Mołdowy* i *Gruzją*, planowane jest rozpoczęcie negocjacji z *Armenią*. Negocjacje z *Jordanią*, *Marokiem* oraz *Tunezją* mogłyby zostać rozpoczęte przez koniec 2012 r., w następstwie analizy dotyczącej zdolności partnerów do zbliżenia się do dorobku UE, która ma zostać przeprowadzona w tym roku. Negocjacje opierałyby się na wytycznych negocjacyjnych przyjętych przez Radę w grudniu. W lipcu wejdzie w życie zawarta z *Marokiem* umowa o produktach rolnych i produktach rybołówstwa; jak przedstawiono podczas marcowego posiedzenia Rady Europejskiej, priorytetem jest również szybki postęp w pozostałych obszarach negocjacji, takich jak te dotyczące równoważnej umowy z *Tunezją*.

W czerwcu 2011 r. otwarta została do podpisu konwencja regionalna w sprawie **paneurośródziemnomorskich zasad pochodzenia**, w lipcu podpisały ją *Jordania* i *Maroko*. Pozostałe kraje partnerskie w regionie Morza Śródziemnego, które nie podpisały jeszcze konwencji, powinny jak najszybciej zakończyć procedury niezbędne do jej podpisania i ratyfikacji. W 2012 r. powinny zostać rozpoczęte dalsze negocjacje dotyczące **umów w sprawie ocen zgodności i dopuszczenia** produktów przemysłowych, co pozwoli na otwarcie rynków produktów przemysłowych z *Tunezją*, a następnie z *Egiptem*, *Jordanią* oraz *Marokiem*.

Zasadnicze znaczenie dla ułatwienia wymiany handlowej i przyspieszenia rozwoju gospodarczego ma zbieżność przepisów z obszarem UE oraz z innymi rynkami, na których przepisy te są stosowane. Wspierają ją, w ramach Partnerstwa Wschodniego, programy **kompleksowego rozwoju instytucjonalnego** oraz inne stosowne środki pomocy. Proces przygotowawczy do negocjacji dotyczących pogłębionej i kompleksowej strefy wolnego handlu z *Armenią*, *Gruzją* oraz *Republiką Mołdowy*, jak również finalizacja podobnych negocjacji z *Ukrainą*, przyspieszyły prace legislacyjne, zwłaszcza w obszarze norm sanitarnych i fitosanitarnych, jak również regulacji technicznych. W pozytywny sposób wpłynęło to na bezpieczeństwo żywności i produktów na rynkach wewnętrznych. Jednym z obszarów, w którym ciągle jeszcze niezbędne są ulepszenia, jest zarządzanie finansami publicznymi.

Integracja rynku z UE oraz zbieżność przepisów są ponadto czynnikami działającymi na korzyść **reform sektorowych**, które są niezmiernie potrzebne. Takie reformy mają zazwyczaj charakter długoterminowy i wymagają zasadniczych inwestycji. We wszystkich obszarach nastąpiła intensyfikacja stosunków w ramach współpracy między UE a krajami partnerskimi, co podkreślają wspólne dokumenty robocze służb Komisji, załączone do niniejszego komunikatu. UE zapoczątkowała na przykład strategię „nie odłączać”, która ma pomóc organizacjom społeczeństwa obywatelskiego i pojedynczym obywatelom w przeciwdziałaniu przypadkom nieuzasadnionego blokowania dostępu do technologii komunikacji elektronicznej. UE zainicjowała również program na rzecz rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich w ramach sąsiedztwa europejskiego. Realizowane dzięki programowi wsparcie inwestycji i pomoc techniczna pozwalają na modernizację produkcji rolnej w krajach partnerskich, tworzą nowe szanse na szczeblu lokalnym i przygotowują kraje partnerskie do skuteczniejszych działań na rynkach UE.

Komisja pragnie również rozwinąć dialog sektorowy i współpracę w oparciu o regionalne ramy Partnerstwa Wschodniego i Unii dla Śródziemnomorza. Dialog taki pomoże scementować wspólne rozumienie priorytetów sektorowych i przyczyni się do powstawania konkretnych projektów i inicjatyw.

Nawiązywane są nieformalne dialogi w ramach Partnerstwa Wschodniego. Jest to kolejny środek umacniania powiązań między procesami dwustronnymi i wielostronnymi, upowszechniania poczucia współodpowiedzialności za Partnerstwo Wschodnie oraz zwiększania dynamiki w regionie. Te nieformalne dialogi wielostronne prowadzone co dwa lata między ministrami spraw zagranicznych krajów partnerskich oraz wysokim przedstawicielem UE i komisarzem ds. polityki sąsiedztwa będą okazją do nieformalnych dyskusji na szczeblu ministerialnym, które dotyczyć będą rozwoju w krajach partnerskich, postępu w procesie reform i które pozwolą na monitorowanie wdrożenia planu działania Partnerstwa Wschodniego. Ramy te pozwolą również na dialog podczas nieformalnych spotkań ministrów poszczególnych sektorów i komisarzy UE, który przyczyni się do umocnienia **wielostronnej współpracy sektorowej** między UE a krajami partnerskimi we wschodnim wymiarze EPS.

W kontekście Unii dla Śródziemnomorza, oraz w związku z decyzją Rady o przekazaniu północnego współprzewodnictwa w ręce UE, Komisja z niecierpliwością oczekuje na ponowne nawiązanie dialogów sektorowych na szczeblu ministerialnym. Trwają dyskusje z partnerami w celu uzgodnienia szeregu spotkań w sprawie wymiany handlowej, transportu,

energii oraz środowiska naturalnego i innych polityk sektorowych. Podczas tych sektorowych spotkań na szczeblu ministerialnym określone zostałyby wspólne cele współpracy regionalnej; byłyby one ponadto pomocne w określeniu ewentualnej realizacji konkretnych projektów w ramach Unii dla Śródziemnomorza.

W ramach nowego podejścia oraz odnowionego zaangażowania na rzecz krajów sąsiedzkich UE dodatkowo zintensyfikowała swoje wsparcie na rzecz **uczestnictwa krajów partnerskich europejskiej polityki sąsiedztwa w programach oraz agencjach UE**. W życie weszły protokoły pozwalające na uczestnictwo *Republiki Mołdowy* i *Ukrainy* w programach UE. W następstwie pozytywnego wyniku głosowania w Parlamencie Europejskim w najbliższym czasie w życie wejdzie protokół z *Maroko*. Rozpoczęto negocjacje w sprawie zawarcia protokołu z *Jordanią*. Przygotowywany jest projekt stanowiący wsparcie środków przygotowawczych dotyczących agencji UE, co ma ułatwić uczestnictwo w pracach agencji. Kraje partnerskie mogą korzystać z funduszy UE w celu współfinansowania ich uczestnictwa w programach UE.

Mobilność

Dokonują się postępy w kierunku liberalizacji reżimu wizowego z Partnerstwem Wschodnim UE. Istnieją już partnerstwa na rzecz mobilności z *Armenią*, *Gruzją* oraz *Republiką Mołdowy*. *Republika Mołdowy* i *Ukraina* wdrażają plany działania dotyczące liberalizacji reżimu wizowego. Przed rozpoczęciem lata możliwe byłoby nawiązanie dialogu wizowego z *Gruzją*. W następstwie skutecznego wdrożenia **ułatwień wizowych oraz umów o readmisji** z *Gruzją*, *Republiką Mołdowy* i *Ukrainą*, rozpoczęto negocjacje w sprawie zbliżonych umów z *Armenią* i *Azerbejdżanem*.

W obrębie południowego sąsiedztwa UE zaproponowała nawiązanie **dialogów partnerskich w sprawie migracji, mobilności i bezpieczeństwa** z *Egiptem*, *Marokiem* i *Tunezją*. Dialogi takie obejmują kwestie migracji legalnej i nielegalnej, handlu ludźmi, readmisji, kwestie wizowe, azylowe i dotyczące ochrony międzynarodowej. Znaczące postępy osiągnięto w dialogu z *Marokiem* i *Tunezją*, zapoczątkowanym w październiku 2011 r.; w najbliższych miesiącach podpisane mają zostać wspólne deklaracje otwierające drogę dla partnerstw na rzecz mobilności. *Egipt* odmawiał, jak dotąd, podjęcia konkretnych rozmów. Wysoki przedstawiciel i Komisja proponują nawiązanie dialogu w sprawie migracji, mobilności i bezpieczeństwa z *Jordanią*.

2.4 Wsparcie finansowe

Dążąc do zapewnienia krajom partnerskim wsparcia finansowego na podejmowane przez nich wysiłki reformatorskie, UE podjęła działania na dwóch płaszczyznach.

Po pierwsze postarała się o wzmocnienie powiązania między nowym podejściem a istniejącymi programami pomocy finansowej. W obrębie południowego sąsiedztwa doprowadziło to do **przekierowania istniejących funduszy opiewających na kwotę 600 mln EUR** na cele określone we wspólnym komunikacie „Partnerstwo na rzecz demokracji i wspólnego dobrobytu”⁷. Dzięki temu uruchomiono nowe programy tworzenia instytucji w obszarach takich jak reformy sądownictwa i walka z korupcją.

⁷ COM(2011) 200 z 8.3.2011 r.

Po drugie UE podjęła działania na rzecz udostępnienia **dodatkowych zasobów finansowych** ze swojego budżetu. We wspólnym komunikacie „Nowa koncepcja działań w obliczu zmian zachodzących w sąsiedztwie”, który opublikowano w maju 2011 r., zaproponowano przeznaczenie dodatkowych zasobów o wartości 1,24 mld EUR na wdrażanie nowego podejścia. Z tej kwoty udostępnia się krajom partnerskim **jeden mld EUR**. Wysoki przedstawiciel i Komisja ubolewają, że do tej pory w Radzie nie osiągnięto porozumienia na korzyść wniosku Komisji o ponowne wykorzystanie środków powracających do EIB. Spowoduje to niedobór w wysokości co najmniej 240 mln EUR w stosunku do pierwotnego wniosku.

Największa część tych dodatkowych zasobów (670 mln EUR) zostanie wykorzystana za pośrednictwem dwóch programów ogólnych: SPRING w państwach południowego regionu Morza Śródziemnego (budżet w wysokości 540 mln EUR na lata 2011–2013) oraz EaPIC we wschodnim sąsiedztwie (budżet w wysokości 130 mln EUR na lata 2012–2013). Oba programy skupią się na promowaniu przemian demokratycznych i tworzeniu instytucji oraz na udzieleniu wsparcia na rzecz rozwoju gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu. Pozostała część tych funduszy została przeznaczona przede wszystkim na programy na rzecz mobilności (Tempus, Erasmus Mundus itd.) oraz wsparcie dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego i podmioty niepaństwowe.

Rozszerzenie mandatu **Europejskiego Banku Inwestycyjnego (EBI)**, które miało miejsce w październiku, otwiera drogę dla udzielenia krajom partnerskim dodatkowych pożyczek w wysokości 1,15 mld EUR⁸ oraz pożyczek związanych ze zmianą klimatu w maksymalnej wysokości 1 mld EUR. Dodatkowe dobrowolne wpłaty państw członkowskich na fundusz powierniczy utworzony w ramach Instrumentu Eurośródziemnomorskiego Partnerstwa i Inwestycji pozwolą EBI na wzmocnienie w południowym sąsiedztwie operacji z udziałem kapitału wysokiego ryzyka.

Zakres działań **Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju (EBOR)** zostaje rozszerzony tak, aby możliwe były operacje w *Egipcie, Jordanii, Maroku i Tunezji*. Ponadto na wsparcie definiowania i przygotowywania projektów przeznaczono maksymalną kwotę 100 mln EUR, która częściowo pochodzi z budżetu UE. Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju uruchomi dalsze zasoby (maksymalnie 1 mld EUR) za pośrednictwem funduszy specjalnych, jak tylko dostateczna liczba udziałowców ratyfikuje niezbędne zmiany w Umowie o utworzeniu EBOR⁹. Przekierowano ponadto pomoc udzielaną w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa, tak aby wesprzeć rozwój MŚP oraz inicjatywy zmierzające do tworzenia miejsc pracy, zwłaszcza w *Algierii, Egipcie, Jordanii oraz Tunezji*.

Na koniec 2011 r. środki przyznane łącznie w ramach **sąsiedzkiego funduszu inwestycyjnego** osiągnęły kwotę 400 mln EUR (z czego 174 mln EUR przeznaczono dla krajów wschodnich, zaś kwotę 226 mln – dla południowych), co umożliwiło realizację projektów o łącznej kwocie 13,6 mld EUR (z czego kwota 4,2 mld EUR dotyczyła krajów wschodnich, zaś kwota 9,4 mld EUR – południowych). Znaczący wzrost funduszy przeznaczanych na dotacje, dostępnych w ramach sąsiedzkiego funduszu inwestycyjnego w latach 2011–2013 (450 mln EUR), powinien sprawić – dzięki mechanizmowi lewarowania – że zwiększone zasoby przeznaczone na pożyczki zostaną szybko przełożone na inwestycje w

⁸ Kwota w wysokości 1 mld EUR dla południowego sąsiedztwa UE oraz 150 mln EUR dla wschodniego sąsiedztwa UE.

⁹ W grudniu 2011 r. Komisja przyjęła wniosek decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ratyfikacji przez UE zmian do umowy (COM(2011) 905 z 21.12.2011 r.).

infrastrukturę (środowisko naturalne i zmiany klimatu, połączenia z krajami partnerskimi) i MŚP, co przyczyni się do złagodzenia problemu bezrobocia w krajach sąsiadujących z UE.

UE dąży do zwiększenia swojego wsparcia przeznaczanego na operacje z wykorzystaniem kapitału wysokiego ryzyka w południowym sąsiedztwie, wykorzystując Instrument Eurośródziemnomorskiego Partnerstwa i Inwestycji; UE opracowuje ponadto dalsze opcje wspierania takich operacji oraz systemów gwarancji w sąsiedztwie wschodnim wraz z EBI i innymi instytucjami finansowymi.

W grudniu Komisja przyjęła wniosek legislacyjny w sprawie nowego instrumentu finansowego – **Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa**, który począwszy od 2014 r. ma zastąpić realizowany obecnie Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa. W porównaniu z bieżącym instrumentem Europejski Instrument Sąsiedztwa będzie dalej umacniał powiązania między polityką a pomocą i będzie zmierzał do większego zróżnicowania we współpracy z krajami partnerskimi, które będzie odzwierciedleniem ich zaangażowania na rzecz uniwersalnych wartości, postępu w pogłębianiu demokratyzacji oraz wspólnie ustalonych celów. Działania polegające na współpracy będą skupiać się na mniejszej liczbie celów politycznych, tym samym ich wpływ będzie większy. Dzięki niemu ograniczona zostanie złożoność i czas trwania procesu programowania i uproszczone przepisy dotyczące wdrożenia, w tym przepisy dotyczące współpracy transgranicznej na zewnętrznych granicach UE. Proponowana pula środków finansowych wynosi 18,2 mld EUR na okres siedmiu lat i stanowi wzrost o 22 % w ujęciu realnym w porównaniu z aktualną perspektywą finansową. Europejski Instrument Sąsiedztwa ma swój wkład w realizację unijnego celu polegającego na zwiększeniu części budżetu powiązanej z klimatem do co najmniej 20 % zgodnie z zamiarem potwierdzonym w komunikacie Komisji opublikowanym w czerwcu 2011 r., dotyczącym wieloletnich ram finansowych na lata 2014–2020¹⁰.

2.5 Intensywna współpraca z innymi instytucjami UE w ramach nowego podejścia

Dokonany w 2011 r. przegląd europejskiej polityki sąsiedztwa wywołał poważną debatę wśród wszystkich instytucji unijnych; jej wynikiem było porozumienie odnośnie do większego zaangażowania UE w sąsiadujących z nią krajach. Przede wszystkim w grudniu Parlament Europejski przyjął ważne sprawozdanie z europejskiej polityki sąsiedztwa. Odnotowano znaczący wzrost częstotliwości interakcji między Parlamentem Europejskim, Komisją oraz wysokim przedstawicielem a indywidualnymi partnerami, które dotyczyły kwestii europejskiej polityki sąsiedztwa.

Ponadto Parlament Europejski nasilił swoje kontakty i pogłębił współpracę ze zgromadzeniami wybranymi przez kraje partnerskie realizujące europejską politykę sąsiedztwa, dążąc do poprawy dialogu politycznego i wzmocnienia potencjału umożliwiającego ustanowienie odpowiedzialnych rządów. Swoją działalność rozwinęło zgromadzenie Euronest i UfM. Również Komitet Ekonomiczno-Społeczny i Komitet Regionów zwiększyły swoje zaangażowanie (zwłaszcza za pośrednictwem zgromadzenia ARLEM i CORLEAP).

¹⁰ COM(2011) 500 wersja ostateczna z dnia 29 czerwca 2011 r.: Budżet z perspektywy „Europy 2020”.

2.6 Wspólne podejście wraz z innymi krajami będącymi darczyńcami oraz instytucjami międzynarodowymi

UE współpracuje ściśle z innymi państwami będącymi darczyńcami oraz instytucjami międzynarodowymi, reagując na kryzysy humanitarne, promując przemiany demokratyczne oraz przyspieszając rozwój gospodarczy w krajach partnerskich.

W okresie kryzysu w Libii UE znajdowała się na samym czele międzynarodowej pomocy humanitarnej, działając w ścisłej współpracy z innymi darczyńcami i organizacjami międzynarodowymi, zapewniając sprawną identyfikację potrzeb oraz dostarczanie szybkiej i skutecznej pomocy.

UE w zdecydowany sposób przyczyniła się do utworzenia inicjatywy partnerskiej z Deauville krajów z grupy G-8, która koordynuje międzynarodowe starania na rzecz wsparcia przemian demokratycznych w południowym regionie Morza Śródziemnego, oraz ściśle współpracowała z organizacjami międzynarodowymi, które podczas spotkania ministrów finansowych grupy G-8 w Marsylii we wrześniu apelowały o wsparcie na rzecz inicjatywy z Deauville. Za pośrednictwem swojego instrumentu pomocy makrofinansowej UE współpracuje ponadto ściśle z Międzynarodowym Funduszem Walutowym oraz innymi organizacjami międzynarodowymi, udzielając pomocy zainteresowanym krajom partnerskim¹¹, podejmując problemy zakłóceń równowagi makroekonomicznej oraz realizując reformy strukturalne ukierunkowane na wzrost gospodarczy.

Potencjałem, który pozwalałby im na dokonanie ważnego wkładu w stabilizację regionu, dysponują państwa takie jak Rosja i Turcja. W spotkaniu na najwyższym szczeblu z grupą zadaniową UE-Tunezja uczestniczyła Szwajcaria.

Ponadto, w kontekście Partnerstwa Wschodniego grupa ds. koordynacji i informacji, obejmująca kraje spoza UE oraz zainteresowane międzynarodowe instytucje finansowe, promuje koordynowanie działań darczyńców, a także – w bardziej ogólnym ujęciu – przyczynia się do rozwoju Partnerstwa Wschodniego.

3. SPOJRZENIE W PRZYSZŁOŚĆ

Rok 2011 był rokiem zmian w krajach sąsiadujących z UE. Pierwsze oznaki są zachęcające, jednak aby skonsolidować ten proces niezbędne jest podejmowanie trwałych wysiłków. Wiele społeczeństw w naszych krajach partnerskich przechodzi daleko idące zmiany. Zasadnicze znaczenie dla procesu reform w poszczególnych społeczeństwach ma zrozumienie oraz poszanowanie jego tempa. Wymaga to nieustannego dialogu, starannej uwagi i ścisłego monitorowania ze strony UE. Istnieje szereg kwestii, w których kraje partnerskie powinny zwiększyć swoje starania reformatorskie, są również obszary, w których UE powinna sprawniej realizować swoją ofertę pomocy.

¹¹ Armenia, Republika Mołdowy, Ukraina, a w przyszłości być może Egipt oraz Gruzja.

3.1. Przyszłe wyzwania

Trwała demokracja

Przemiany demokratyczne w wielu państwach sąsiadujących z UE na południu spowodowały, że w centrum sceny politycznej pojawiły się nowe partie polityczne, zwłaszcza (choć nie tylko) partie o korzeniach islamskich. UE pragnie nawiązać dialog z tymi stronami jak również z rządami wybranymi w drodze demokratycznych wyborów i jest na taki dialog otwarta. Istniejące narzędzia, również Europejski Fundusz na rzecz Demokracji – po jego utworzeniu, mogłyby przyspieszać dialog i promować wymianę doświadczeń z partiami politycznymi UE.

Aż do kolejnego szczytu partnerzy wschodnioeuropejscy powinni kontynuować wdrażanie obszernej i zasadniczej agendy Partnerstwa Wschodniego, zgodnie z planem działania. W tym kontekście istotne znaczenie w dalszym ciągu ma **konsolidacja demokracji**, a wraz z nią nadchodzące wybory w *Armenii*, *Gruzji* i na *Ukrainie*; wybory te stanowią dla wymienionych państw zasadnicze etapy procesu przemian. W południowym sąsiedztwie bardzo ważne będą nadchodzące wybory w *Algierii*, *Jordanii*, *Libii*, i *Tunezji*, które powinny jeszcze głębiej ugruntować proces demokratyzacji.

Prawo powinno w pełni gwarantować **wolność słowa, zrzeszania się i zgromadzeń**, wolności te powinny być zapewnione również w praktyce. Należy wszędzie zakorzenić kulturę poszanowania praw człowieka, przede wszystkim kulturę ochrony przed wszelkimi formami dyskryminacji w polityce i w życiu codziennym. W tym celu zachęca się kraje partnerskie do podjęcia realizacji konkretnych zaleceń, jakie skierowano do nich w tej kwestii w sprawozdaniach z postępów poszczególnych krajów, załączonych do niniejszego komunikatu. Dzięki temu powstaną przestrzenie, w której **społeczeństwo obywatelskie** będzie mogło odegrać kluczową rolę jako pośrednik demokratyzacji, zapewniając, iż proces reform będzie trwały i obejmie wszystkie sektory. Wraz z uruchomieniem instrumentu wspierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego UE będzie w stanie zapewnić większe wsparcie. Jeżeli chodzi o południowe sąsiedztwo, fundacja im. Anny Lindh powinna przyczynić się do osiągnięcia postępu w międzykulturowym dialogu podejmowanym przez organizacje społeczeństwa obywatelskiego, określając podmioty działające na rzecz zmian i zbliżając do siebie organizacje, które zasadniczo nie nawiązują kontaktów, dzięki czemu promowany będzie dialog z organizacjami UE.

Kluczową rolę w arabskiej wiosnie odegrały **kobiety**; nie powinny one zostać pominięte w kolejnych etapach transformacji. UE będzie w dalszym ciągu zwiększać wysiłki na rzecz wspierania praw kobiet we wspomnianym regionie, pilnując, aby element równości płci znalazł swoje odzwierciedlenie we wszystkich istotnych aspektach współpracy; UE będzie ponadto efektywnie działać na rzecz zwalczania handlu ludźmi we wszystkich krajach z nią sąsiadujących.

We wszystkich krajach sąsiadujących niezbędne są dalsze starania na rzecz utworzenia skutecznego i **niezależnego sądownictwa**, dzięki któremu obywatele będą mieli zapewnione prawo do **rzetelnego procesu**, a przedsiębiorstwa i inwestorzy będą mogli liczyć na pewność prawa (możliwą dzięki bezstronnym wyrokom sądowym). Dla trwałej demokracji centralne znaczenie ma **reforma sektora** bezpieczeństwa. Dla wsparcia wspomnianych starań UE jest gotowa – przy użyciu dodatkowych zasobów, które udostępniono w następstwie przeglądu politycznego z zeszłego roku – zwiększyć swoje techniczne i finansowe wsparcie w kontekście krajowych obszernej strategii.

W sercu obaw obywateli związanych z przyszłością leżą: **bezrobocie, wykluczenie społeczne, nierówność i ubóstwo**. Problemy te znajdują się wśród głównych powodów destabilizacji i niepokoju; aby demokratyzacja była procesem trwałym, należy problemy te rozwiązać. Wymagają one od krajów partnerskich reform i przyjęcia zintegrowanego podejścia: w wielu państwach konieczne jest połączenie środków z zakresu polityki gospodarczej, fiskalnej, społecznej i edukacyjnej. UE jest gotowa wspierać takie reformy za pośrednictwem ukierunkowanych środków, których celem jest promowanie spójności społecznej i zatrudnienia (zwłaszcza młodych ludzi).

W celu promowania inwestycji unijnych w krajach partnerskich UE włączyła **ochronę inwestycji** do zakresu pogłębionych i kompleksowych stref wolnego handlu, które mają być negocjowane z *Egiptem, Jordanią, Marokiem i Tunezją*. UE zamierza stopniowo negocjować zbliżone przepisy z pozostałymi państwami sąsiadującymi – czy to w ramach oddzielnych umów czy też w kontekście przyszłych pogłębionych i kompleksowych stref wolnego handlu. We współpracy z OECD i Bankiem Światowym Komisja uruchomi w czerwcu tego roku system obniżania kosztów ubezpieczenia inwestycji na wielką skalę w południowym regionie Morza Śródziemnego, co przyczyni się do zwiększenia zagranicznych inwestycji bezpośrednich w regionie. Osiągnięto postępy w przygotowywaniu fundamentów dla ogólnoeuropejskiego systemu gwarancyjnego, który przewiduje pokrycie na wypadek ryzyka politycznego w przypadku inwestycji podejmowanych przez MŚP w MŚP krajów partnerskich. System ten, który obejmie całe sąsiedztwo, powinien zostać uruchomiony do końca roku. Konsultacje potwierdziły ostatecznie słuszność rozszerzenia geograficznego zakresu kompetencji Europejskiego Funduszu Inwestycyjnego, tak aby wyraźnie objął on swoim zasięgiem działania kraje sąsiadujące. Komisja zamierza jeszcze w tym roku zaproponować, by zarząd EFI zmienił w tym celu statut funduszu. Między innymi ułatwi to uczestnictwo krajów partnerskich w realizowanych w przyszłości programach unijnych, takich jak program na rzecz konkurencyjności, przedsiębiorczości oraz MŚP (COSME).

Zbieżność przepisów, jaką narzuca pogłębiona i kompleksowa strefa wolnego handlu w obszarach tak różnorodnych jak kwestie sanitarne i fitosanitarne, uregulowania techniczne, procedury celne, zamówienia publiczne i konkurencja, będzie wymagać od krajów partnerskich bardzo zaangażowanych starań na rzecz reformy ich ustawodawstwa oraz opracowania środków służących jego wdrożeniu i wykonaniu. Elementem tych starań jest walka z korupcją i nadużyciami finansowymi oraz wzmocnienie zarządzania finansami publicznymi. UE jest zaangażowana w zwiększanie wsparcia przeznaczonego na te starania, udzielając dalszej pomocy w tworzeniu instytucji.

Mobilność

Konieczne są postępy w realizacji **programu na rzecz mobilności**. Dla krajów sąsiadujących z UE na wschodzie oznacza to zamknięcie umów o ułatwieniach wizowych oraz umów o readmisji z *Armenią, Azerbejdżanem i Białorusią*, a także nawiązanie dialogu wizowego – najpierw z *Gruzją*, a następnie z *Armenią i Azerbejdżanem*. *Ukraina* oraz *Republika Mołdowy* będą dążyć do osiągnięcia postępów w zakresie pełnego wykonania ich planów działania dotyczących liberalizacji reżimu wizowego. *Azerbejdżan* wyraził zainteresowanie wynegocjowaniem partnerstwa na rzecz mobilności, zgodnie z zasadami partnerstw zawartych z innymi wschodnimi sąsiadami Unii. Dla południowych sąsiadów UE oznacza to utworzenie partnerstw na rzecz mobilności z *Marokiem i Tunezją* oraz nawiązanie dialogów na rzecz mobilności z *Egiptem i Jordanią*.

Aby spełnić cele w obszarze edukacji, promować kontakty biznesowe, wymianę kulturalną oraz kontakty międzyludzkie, wysoki przedstawiciel i Komisja wezwali państwa członkowskie UE do tego, aby w bardziej systematyczny sposób korzystały z możliwości, jakie oferuje **wspólnotowy kodeks wizowy**. Możliwość otrzymywania wiz wielokrotnego wjazdu należy zapewnić przede wszystkim tym osobom, które są w stanie uzasadnić potrzebę regularnego podróżowania do UE w dobrej wierze – w celach służbowych lub w związku z powiązaniami rodzinnymi, jak również przedstawicielom organizacji społeczeństwa obywatelskiego i studentom uczestniczącym w programach finansowanych przez UE. Opłat za wizę nie należy pobierać od ludzi młodych – poniżej 25 roku życia, uczestniczących w seminariach, konferencjach, imprezach sportowych, kulturalnych i edukacyjnych, organizowanych przez organizacje nienastawione na zysk, jak również od dzieci poniżej 12 lat.

Współpraca sektorowa

Wartości UE – poszanowanie praw człowieka, demokracja oraz rządy prawa – są fundamentem UE i określają współpracę między jej państwami członkowskimi; znajdują ponadto swoje odzwierciedlenie w przepisach, normach i standardach UE. Przejęcie norm i standardów UE w drodze współpracy sektorowej będzie stanowić odpowiedź na życzenie krajów partnerskich, aby zbliżyć się do UE oraz – co ma zasadnicze znaczenie – będzie upowszechnieniem tych wartości. Tym samym reformy sektorowe i współpraca sektorowa przyczyniają się do lepszego zarządzania politycznego i gospodarczego, politycznej i administracyjnej przejrzystości oraz rozliczalności, rozwoju społeczno-gospodarczego, zapobiegania konfliktom, rozwiązywaniu konfliktów, budowy państwowości i zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego.

W wielu sektorach, zwłaszcza w sektorze transportu i energii, Komisja opracowuje specjalne podejście do regionu EPS i zamierza obszerniej to podejście stosować¹². W tym duchu w niniejszym wspólnym komunikacie przedstawiono poniżej szereg **zagadnień sektorowych**, w których UE oraz kraje partnerskie mogłyby współpracować bliżej, dążąc do osiągnięcia konkretnych rezultatów w nadchodzących kilku latach. Poniższa lista zagadnień nie jest wyczerpująca.

- W obszarze **energii** Komisja w dalszym ciągu wspierać będzie rozwój południowego korytarza gazowego. Będzie ponadto w dalszym ciągu współpracować z wschodnioeuropejskimi sąsiadami w obszarze bezpieczeństwa przesyłu energii, opierając się na przejrzystej eksploatacji sieci. Ponadto w 2012 r. UE podejmie konsultacje z partnerami południowego regionu Morza Śródziemnego w celu nawiązania partnerstw na rzecz energii, co będzie pierwszym krokiem w kierunku integracji regionalnych rynków elektryczności i energii odnawialnej; w perspektywie długoterminowej planuje się stworzenie wspólnoty energetycznej UE-region Morza Śródziemnego.
- W obszarze **polityki przemysłowej i przedsiębiorczości** planuje się przekształcenie eurośródziemnomorskiej karty przedsiębiorczości w eurośródziemnomorski program *Small Business Act*; unijne sieci i działania ponadsektorowe oraz sektorowe powinny zostać rozszerzone, tak aby objęły swoim zasięgiem kraje partnerskie regionu Morza

¹²

Zobacz przede wszystkim komunikaty Komisji: „Unia Europejska i sąsiednie regiony: nowa koncepcja współpracy w dziedzinie transportu”, COM (2011) 415 z 7.7.2011 r. oraz „Polityka energetyczna UE: stosunki z partnerami spoza UE” COM(2011) 539 z 7.9.2011 r.

Śródziemnego. Należy wymieniać informacje i najlepsze praktyki dotyczące zrównoważonej turystyki.

- W obszarze **transportu** lotniczego w 2012 r. należy przyspieszyć negocjacje w sprawie zawarcia obszernych porozumień dotyczących umów o usługach lotniczych z *Ukrainą*; należy ponadto wznowić negocjacje w tej sprawie z *Tunezją* i podjąć z *Azerbejdżanem*.
- UE będzie w dalszym ciągu promować nowoczesne praktyki i procedury **celne**, aby w maksymalny sposób uprościć wymianę handlową; będzie to możliwe między innymi dzięki wdrożeniu strategicznych ram współpracy celnej między UE a jej wschodnimi sąsiadami, jak również dzięki trwającym i przyszłym negocjacjom DCFTA.
- UE będzie wspierać tworzenie przez kraje partnerskie potencjału umożliwiającego rozwiązanie problemu degradacji **środowiska** oraz promowanie zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych, w tym w obrębie następujących sektorów: woda, zanieczyszczenia przemysłowe, niebezpieczne pestycydy, jakość powietrza, gospodarowanie odpadami, ochrona przyrody, gospodarka leśna, a ponadto umacnianie systemów informacji o środowisku i zarządzania środowiskiem. UE będzie wspierać kraje partnerskie w lepszym integrowaniu aspektów środowiskowych z pozostałymi sektorami polityki, promując przejście na bardziej ekologiczną gospodarkę, w tym poprzez bardziej zrównoważoną konsumpcję i produkcję. UE pogłębi ponadto współpracę z krajami partnerskimi realizującymi EPS, która dotyczy zaplanowanej na 2012 r. Światowej Konferencji ONZ w sprawie Zrównoważonego Rozwoju.
- Kluczowym wyzwaniem jest opracowanie i wdrożenie ambitnej **polityki przeciwdziałania zmianie klimatu**; w tym obszarze UE jest gotowa ściśle współpracować z krajami partnerskimi. UE będzie wspierać przejście krajów partnerskich na gospodarkę niskoemisyjną oraz umacnianie ich odporności na zmianę klimatu. Będzie to realizować w drodze tworzenia potencjału, wymiany informacji oraz inwestycji. Pomoże to krajom partnerskim we wdrażaniu porozumień z Cancun oraz z Durbanu, a w szczególności w opracowaniu strategii rozwoju niskoemisyjnego, zwiększeniu ich odporności na zmianę klimatu i udostępnianiu aktualnych informacji odnośnie do celów lub działań, które będą przez nie realizowane.
- Celem polityki **społeczeństwa informacyjnego** w obrębie EPS jest zapewnienie uczciwego, nowoczesnego, otwartego i przejrzystego rynku telekomunikacyjnego, a ponadto otwartego i dynamicznego wykorzystania internetu przez wszystkich, jak również zróżnicowanego środowiska mediów. Fundamentalnym elementem demokracji, służącym zapewnieniu dynamicznego i innowacyjnego klimatu dla przedsiębiorczości, jest bezpieczeństwo, stabilizacja oraz odporność internetu i innych **technologii komunikacji elektronicznej**. Aby w pełni wykorzystać potencjał wzrostu i potencjał produkcyjny społeczeństwa informacyjnego, Komisja będzie nadal wspierać reformy regulacji, w tym za pośrednictwem sieci organów regulacji. Wzmocniona zostanie sieć śródziemnomorskich organów regulacji, powołana zostanie sieć wschodnich organów regulacji. Ponadto Komisja będzie wspierać poszerzanie środowiska komunikacji elektronicznej, w obszarach takich jak interoperacyjność sieci czy e-zdrowie. Podobnie, Komisja będzie działać na rzecz poprawy połączeń o dużej prędkości między regionalnymi infrastrukturami elektronicznymi na rzecz badań naukowych i edukacji. Promowane będzie również aktywne i demokratyczne wykorzystywanie technologii informacyjno-komunikacyjnych, a także działanie na rzecz przejrzystego i efektywnego środowiska regulacyjnego w obszarze usług audiowizualnych i medialnych.

- Jeżeli chodzi o rozwój „**wspólnej przestrzeni wiedzy i innowacji**”, Komisja pogłębi współpracę z partnerami i będzie wspierać lepsze sieci kontaktów i koordynację między krajami partnerskimi a UE w zakresie określania priorytetów badań naukowych oraz ich synchronizacji. Dążąc do promowania większego zaangażowania społeczności naukowców w państwach realizujących EPS w ramach siódmego programu ramowego w zakresie badań i rozwoju technologicznego (7PR), Komisja będzie wspierać kraje partnerskie w tworzeniu potencjału badań naukowych, promować zwiększoną współpracę między naukowcami oraz organizacjami naukowymi krajów realizujących EPS a UE, a także pomagać w umocnieniu realizowanej w ramach 7PR sieci punktów kontaktowych. Komisja wesprze specjalne spotkania informacyjne dotyczące możliwości, jakie niesie ze sobą 7PR. Komisja jest ponadto gotowa do negocjowania z partnerami realizującymi EPS protokołów ustaleń dotyczących ich stowarzyszenia z programem będącym następcą programu 7PR.
- Nowy program na rzecz **rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich** w ramach sąsiedztwa europejskiego pomoże krajom partnerskim na skuteczniejsze działania na zagranicznych rynkach, pełne korzystanie z przyszłych pogłębionych i kompleksowych stref wolnego handlu, a także stymulowanie rolnictwa na rynkach wewnętrznych. W tym zakresie Komisja zaangażuje się w ścisły dialog polityczny z krajami partnerskimi, dążąc do promowania długoterminowych strategii rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich w ścisłej współpracy z wszystkimi istotnymi podmiotami.
- Jeżeli chodzi o **dane statystyczne**, UE będzie wspierać promowanie europejskich kodeksów postępowania w obszarze statystyki, w tym zasady niezależności podmiotów zajmujących się sporządzaniem zestawień statystycznych; produkcję i rozpowszechnianie danych statystycznych wysokiej jakości, które obejmują kluczowe obszary społeczno-gospodarcze, zgodnie ze standardami i metodami UE; a także wykorzystywanie danych statystycznych w podejmowaniu decyzji opartych na dowodach, co jest kluczowym elementem dobrych rządów. UE wzmocni wsparcie typu *peer-to-peer* oraz regionalny wymiar wsparcia tej pracy.
- Jeżeli chodzi o **politykę morską**, UE wzmocni swoją współpracę z sąsiadami, mając na uwadze zachęcanie do rozwoju wspólnych celów na rzecz osiągnięcia trwałego wzrostu gospodarczego i miejsc pracy w obrębie tradycyjnych i nowych sektorów polityki morskiej, wspierając projekty pilotażowe w obszarach o regionalnym znaczeniu, a ponadto będzie działać na rzecz dalszej spójności w obrębie działań finansowanych w oparciu o wewnętrzne i zewnętrzne instrumenty finansowe UE. Zwłaszcza w obrębie regionu Morza Śródziemnego Komisja, wraz z EBI oraz IMO, uruchomi wspólną inicjatywę zmierzającą do zwiększenia inwestycji sektora prywatnego oraz zaangażowania instytucji finansowych w sektorze morskim, przede wszystkim w obrębie infrastruktury, szkoleń i nadzoru morskiego. Komisja nasili również współpracę z partnerskimi krajami nadbrzeżnymi w kontekście regionalnych organizacji zarządzania łowiskami, tak aby promować bardziej zrównoważone wykorzystanie zasobów rybnych, pogłębienie monitorowania rybołówstwa oraz zwalczanie nielegalnej, niezgłoszonej i nieuregulowanej działalności połowowej.

Zaktualizowane ramy polityczne, które powinny zapewnić lepszą koordynację **pomocy finansowej i technicznej** przez UE i jej państwa członkowskie, stanowić będzie nowa generacja planów działania w ramach europejskiej polityki sąsiedztwa (lub dokumentów równoważnych) negocjowanych z licznymi partnerami. Proces przygotowywania programów, który rozpocznie się w drugiej połowie tego roku w ramach nowego ENI, stanowi prawdziwą

okazję dla zainteresowanych państw członkowskich do zaprogramowania swojej pomocy wspólnie z UE.

Współpraca regionalna

Arabska wiosna przyniosła nowe możliwości **współpracy regionalnej** w południowym sąsiedztwie. Wiele wyzwań, w obliczu których znajdują się kraje partnerskie, może być skutecznie podjętych jedynie na szczeblu regionalnym i subregionalnym. UE objęła północne współprzewodnictwo Unii dla Śródziemnomorza. Zwiększy to komplementarność Unii dla Śródziemnomorza i Europejskiej Polityki Sąsiedztwa oraz skuteczność wsparcia udzielanego przez UE na rzecz krajów południowego regionu Morza Śródziemnego. UE będzie w dalszym ciągu kontynuować wsparcie dla sekretariatu Unii dla Śródziemnomorza, jako katalizator na rzecz projektów przynoszących mieszkańcom tego regionu wymierne korzyści. Komisja jest ponadto zdecydowana, aby nadać nowe tempo dialogom sektorowym realizowanym w ramach Unii dla Śródziemnomorza.

UE nawiązała bardziej usystematyzowany dialog z Ligą Państw Arabskich, który obejmuje regularne spotkania między wysokim przedstawicielem a sekretarzem generalnym Ligii, oraz rozpoczęła konkretną współpracę, w tym w zakresie stworzenia centrum analiz sytuacji Ligii oraz szkolenia dyplomatów lub osób monitorujących wybory.

Pojawiły się zachęcające oznaki wskazujące na pogłębiony dialog między *Algierią* a *Marokiem*, który otwiera drogę dla ściślejszej subregionalnej współpracy w regionie Maghrebu, również w kontekście grupy 5+5. UE jest gotowa wesprzeć wspomnianą współpracę, jak również inne formy współpracy regionalnej i subregionalnej oraz procesu integracji, jest także gotowa podjąć współpracę z odpowiednimi organizacjami regionalnymi i w obrębie konkretnych procesów. W tym kontekście wysoki przedstawiciel i Komisja są przygotowani na przedstawienie propozycji umocnienia kontaktów między UE a regionem Maghrebu we wspólnym komunikacie, który ma zostać przygotowany w nadchodzących miesiącach, pod warunkiem, że kraje partnerskie tego regionu w wyraźny sposób zaprezentują postęp w swoich staraniach na rzecz współpracy regionalnej.

W odpowiedzi na wyrażony podczas marcowego posiedzenia Rady Europejskiej apel dotyczący planu działania, w którym zdefiniowano i wskazano by wdrażanie UE polityki wobec naszych partnerów południowego regionu Morza Śródziemnego, w sprawozdaniu z wykonania *partnerstwa na rzecz demokracji i wspólnego dobrobytu*, załączonym do niniejszego wspólnego komunikatu, przedstawiono cele, jakie należy realizować, instrumenty, jakie należy wykorzystać, oraz działania, jakie należy wdrożyć do końca 2013 r.

We wschodnim sąsiedztwie odnotowano zwiększoną współpracę regionalną w zakresie zarządzania granicami – w kontekście misji UE zajmującej się wsparciem na granicy w *Republice Mołdowy* i na *Ukrainie* oraz projektu zintegrowanego zarządzania granicami w południowym Kaukazie (SCIBM). Wspólny komunikat w sprawie planu działania w ramach Partnerstwa Wschodniego zawiera szczegóły działań planowanych w ramach partnerstwa.

PODSUMOWANIE

W maju minionego roku UE zakończyła ogólny przegląd realizowanej przez nią europejskiej polityki sąsiedztwa. Dokonała tego w odpowiedzi na wielorakie wyzwania: potrzebę wsparcia procesu demokratyzacji, który toczy się we wszystkich krajach południowego sąsiedztwa UE; europejskie dążenia niektórych spośród naszych wschodnioeuropejskich partnerów oraz

potrzebę pogłębienia partnerstwa wschodniego; nowe szanse, jakie oferuje wejście w życie traktatu lizbońskiego. Obraz, jaki rysuje się w rok po dokonaniu wspomnianego przeglądu, jest obiecujący. Pod wieloma względami kraje sąsiadujące z UE są dzisiaj bardziej demokratyczne i bardziej otwarte na zmiany niż rok temu. Utrwaliło się nowe podejście polityczne UE. Większość krajów partnerskich z zadowoleniem przyjęła reformy polityczne i gospodarcze, liczne kraje są gotowe realizować te reformy z większym zdecydowaniem oraz głębiej zaangażować się w kontakty z UE.

Jest to jednak okres przemian. Państwa zaangażowały się w opracowywanie nowych konstytucji, tworzenie nowych instytucji, kształtowanie konsensusów wewnętrznych na rzecz wspierania transformacji demokratycznej oraz w wybieranie nowych liderów. Będzie to proces pełen nowych wyzwań, w niektórych przypadkach proces pełen napięć. Zrozumiałe jest, że niektóre kraje będą musiały osiągnąć postępy na drodze tych wewnętrznych procesów zanim podejmą pełnowartościowy dialog z UE dotyczący reform oraz negocjacje, które mogłyby otworzyć drogę do ściślejszych powiązań handlowych, głębszej integracji gospodarczej i sektorowej oraz większej mobilności.

W tej sytuacji ogromnie ważne jest, aby UE realizowała swoje zobowiązania poczynione na rzecz południowego sąsiedztwa oraz aby zwiększyła swoje zaangażowanie we wschodnim sąsiedztwie. W pozytywny sposób wpłynie to na bezpieczeństwo i dobrobyt samej Unii. Wiarygodność UE jako gracza na arenie światowej będzie w dużej mierze zależeć od jej zdolności zdecydowanego działania w bezpośrednim sąsiedztwie. Z tego powodu, również mimo trudności gospodarczych, UE musi w dalszym ciągu być otwarta, musi kierować swoją uwagę na zewnątrz, jeszcze bardziej umacniać sąsiedzkie kontakty oraz zdecydowanie wspierać starania swoich partnerów, którzy pragną uczynić swoje państwa bardziej demokratycznymi, lepiej prosperującymi, a tym samym – stabilniejszymi.